

Т. М. ПРОНЬ,

доктор історичних наук, професор,
професор кафедри соціально-
гуманітарних
дисциплін ВП «МФ КНУКіМ»,
м. Миколаїв

НОВА ПРОГРАМА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ЩОДО КУЛЬТУРИ ТА КРЕАТИВНИХ ІНДУСТРИЙ У КРАЇНАХ СХІДНОГО ПАРТНЕРСТВА Й ПЕРСПЕКТИВИ ЇЇ РЕАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ

«Культура» є однією з трьох провідних сфер діяльності та невід'ємним компонентом сталого розвитку Європейського Союзу. За потужністю впливу на суспільство її випереджають лише «політика» та «економіка». В сучасних європейських країнах у культурі вбачають каталізатора творчості та рушія змін у всіх сферах життя, важливу складову інтеграції й успішного входження ЄС у світовий ринок. Частка культури та креативних індустрій у європейській економіці становить 7% внутрішнього валового продукту з прогнозом росту до 10% щорічно; ці галузі значно швидше розвиваються, ніж сфери виробництва і послуг; демонструють кращі темпи росту та ефективне створення робочих місць (треті за величиною роботодавці в Європі, забезпечують роботою більше молоді, ніж будь-який інший сектор). Загалом у цій сфері зайнято 8,3 мільйонів громадян, а її сукупний дохід складає 558 мільярдів євро [1]. Спектр дії культури та креативних індустрій величезний. Вони підтримують стартапи, підприємництво та інновації, стимулюють інвестиції й туризм, вдосконалюють систему освіти й зміцнюють міжнародні зв'язки.

Значущість культури не можливо перебільшити. Без розвитку культури й мистецтва не може бути поступального розвитку. Вони роблять суттєвий внесок у добробут як окремих людей, так і суспільства; сприяють його згуртуванню; стимулюють участь громадян у суспільному житті, є складовою їх щастя; покращують здоров'я; допомагають встановити довіру й діалог; визначають цінності; забезпечують спадкоємність передання знань від покоління до покоління; поширюють ідею розмаїття культур і толерантності. Відзначаючи величезний вплив культури на співробітництво ООН, ЮНЕСКО та Рада Європи відводять їй центральну роль у налагодженні зовнішніх зв'язків ЄС на всіх рівнях [2].

На культуру покладається велика відповідальність, з нею пов'язуються надії на майбутнє. На цьогорічному Світовому економічному форумі «Давос-2016», який об'єднав більше 2,5 тис. лідерів у сфері культури, один із учасників зазначив: «Ми повинні навчити молодих людей прагнути досягти багато чого. Нам дуже важливо надихати дітей присвячувати свої життя вирішенню світових проблем» [3]. У реаліях сьогодення дуже цінуються фахівці з «креативним мисленням», які продукують нестандартні ідеї, вражають оригінальним підходом і рішеннями. Виходячи зі звіту вищезазначеного

форуму – креативність займає 10 місце в списку найнеобхідніших навиків для роботи в 2015 р., а до 2020 р. вона буде на 3 місці самих важливих якостей для співробітників [4].

Наведена аргументація підвищує повагу до культури широкого загалу, руйнує поверхове тлумачення її лише, як сфери для розваг. Сучасна культура – це вже не тільки традиційні сегменти, але й дизайн, радіо, ТБ, ІТ-технології. Поступово трансформується і розуміння культури, з'явилися нові поняття: екологія культури, культура бізнесу, інформаційна культура, культура Інтернету та інші.

Безумовно, почуття приналежності до сфери, що знаходиться на вістрі прогресу, ціннісне тлумачення культури і креативних індустрій Європейським Союзом посилює професійну мотивацію людей, які в ній працюють. Водночас, усвідомлене бачення українською спільнотою свого майбутнього в європейському колі народів, викликає необхідність більшої поінформованості щодо культурної політики європейського співтовариства, кращого розуміння своїх життєвих перспектив. Знання «дорожньої карти» додає впевненості та віри у власні сили. Цього прагне і Євросоюз. Величезна кількість осіб, які беруть участь у різноманітних програмах і проектах, допомагають налагодити горизонтальні комунікаційні зв'язки, поширювати інформацію про його діяльність шляхом «народної» та «культурної» дипломатії.

Усім зазначеним викликани мої міркування щодо інформаційно-аналітичної презентації нової програми Європейського Союзу з культури та креативних індустрій у країнах Східного партнерства (2015-2018 рр.). Певною мірою виконую роль посла культури, відгукуючись на заклик поширювати відповідну інформацію [5]. Кожний із Вас також може виступати з цією місією, розповідати іншим, брати участь у пропонуваніх проектах та адвокатуванні культури перед владою і суспільством.

На жаль, наукових досліджень з означеної теми у вітчизняній культурології не достатньо. Здебільшого маємо можливість ознайомитися з офіційними документами та прес-релізами заходів. Дещо торкалися цієї проблематики О. Грищенко, В. Малімон, О. Олійник, В. Солодовник, З. Широченко, Ю. Юринець. Натомість окреслене дослідницьке поле є дуже розлоге. Відповідно до заданого контексту, завдання полягає в розкритті значущості культури, всебічного її дослідження з державницької, підприємницької, соціальної та науково-практичної точок зору, подолання у свідомості громадськості попередньо нав'язаного образу. Чекає також узагальнення ініційована ЄС інформаційна кампанія: «Культура має значення...» [6]. Як на мене, культура є мостом єднання влади і громадянського суспільства та цементуючою основою інтеграційного процесу.

Перед тим як докладно поінформувати про нову програму Європейського Союзу щодо культури, хотіла б звернути увагу на три аспекти: *Перший* – використання в логотипах Київського університету культури і мистецтв та його Миколаївської філії елементу символіки ЄС вказує на ефективність менеджменту та європейську спрямованість нашого закладу освіти.

Запровадження в 90-х роках ХХ ст. відповідної символіки підтверджує, що він давно знаходиться в тренді ЄС, дотримується стандартів якості європейської освіти щодо підготовки спеціалістів для закладів культури.

Другий – прагнення українського народу до культурного простору Європи не є покликом сучасності. Це засвідчують величезна часова дистанція та видатні національні провідники. Європейські зовнішньополітичні орієнтири визначали керівники України-Руси – Володимир Великий, Ярослав Мудрий і Данило Галицький, козацької держави – Богдан Хмельницький, Іван Мазепа, Пилип Орлик. У ХХ ст. найбільш відомою постаттю був український учений з досвідом викладання в європейських університетах, автор близько 2 тис. друкованих праць, у тому числі фундаментальних, державний і політичний діяч, 150-ти річчя з дня народження якого ми відзначаємо у вересні ц.р., – Михайло Грушевський. За його життя була перша спроба державного утворення подібного нинішньому Євросоюзу. З огляду на набутий досвід, М. Грушевський закликав українців вчитися у країн Західної Європи, передусім США [7]. Цієї ж точки зору також дотримувалися інші визначні українські інтелектуали того часу. На разі дивно, що подекуди потрібно доводити, що український народ гідний європейської спільноти. Загальновідомо, що він обдарований інтелектуально, фізично і духовно; спромігся породити власні моральні авторитети; має власну землю, унікальну історію та багату культурно-історичну спадщину; сповідує європейські цінності.

Третій аспект – коротко висвітлити передісторію прийняття нової програми, тобто ретроспективно оглянути культурну політику ЄС від часу його утворення.

Початково Брюссель не надавав пріоритетного значення культурному аспекту в процесі об'єднання Європи. Про це не йшлося в документі, що передував новому державному утворенню («Платформа Європи», 1990 р.). Розуміння цього важливого чинника прийшло, коли загальмувала інтеграція. Один із батьків-засновників Європейського Союзу – Жан Монне, вимушений був визнати помилковою концепцію союзного утворення тільки на політичних, економічних та юридичних складових. Озираючись назад він зазначив: «якби ми мали зробити все це знову, ми почали б з культури» [8]. Культурне співробітництво стало офіційно визнаною метою діяльності ЄС у 1992 р., відповідно до ст. 128 Маастрихського договору про його утворення, що набув чинності в 1993 р. [9]. Проте, деякий час цілі Європейського Союзу щодо культури: «збереження спільної європейської культурної спадщини в сфері мов, літератури, театру, танцю, радіо і телебачення, образотворчого мистецтва, архітектури і ремесла та допомога в доступі до неї суспільства» залишалися декларативними. Незважаючи на те, що практичні підвалини культурної дипломатії було закладено ще в кінці 1960-х років федеральним канцлером Німеччини Віллі Брантом, який визначив, що зовнішньополітичний курс його держави має спиратися на три стовпи: «Політику», «Економіку» і «Культуру» [10, с. 9], а його провадження в життя привело до пом'якшення міжнародної напруженості та отримання автором ідеї Нобелівської премії (1971 р.), сучасне

концептуальне бачення лідерами ЄС ролі і місця культури вимальовувалося повільно. Вони підходили до цього питання дуже виважено.

1990-1996 роки були періодом пілотних проектів, переважно короткострокових програм, спрямованих на один із секторів. Першою поміж них була програма щодо підтримки мистецтва і культури «Калейдоскоп-1» (1990 р., зі змінами – 1991, 1994 рр.) [11]. Вона та інші проекти поклали початок низці інших. Наступна програма «Калейдоскоп-2», яка реалізовувалася впродовж 1996-1999 рр., надавала підтримку художній і культурній творчості та співробітництву (сумарний бюджет її склав 36.5 млн. євро, профінансовано 518 проектів). У 1997-1999 рр. діяла програма – «Аріан», спрямована на підтримку книговидавання, читацької активності та перекладів (30 млн. євро, відповідно профінансовано 768 проектів). У 1997-1999 рр. – «Рафаель», згідно з якою надавалася підтримка охороні культурної спадщини (7 млн. євро, профінансовано 768 проектів) [11]. У ті роки цікаві кроки виходу з кризи за допомогою культури запропонував британський уряд на чолі з прем'єр-міністром Тоні Блером: «збільшення інвестицій і розвиток туризму» (феномен *Goal Britannia*). В подальшому правовою основою впровадження програм у сфері культури стали Амстердамський договір 1997 р. (ст. 151, 167), Хартія основних прав Європейського Союзу (Ніцца, 07.12.2000 р.) та Договір про функціонування ЄС (Лісабонський договір 2009 р.) [12, с. 79-80].

Пілотні проекти та правові документи послугували підґрунтям для розробки і прийняття Радою Європою програми дій щодо культури в глобалізованому світі на початку нового тисячоліття – «Культура-2000» («Культура-1») [13], яка витримала дві редакції: «2000-2006» і «2007-2013» [14]. Вона охоплювала майже всі галузі культури, крім аудіовізуального сектора на, який поширювалася дія програми «Медіа».

З культурою також була пов'язана політика ЄС щодо освіти (включаючи вивчення мов), наукових досліджень, підтримки інформаційних та телекомунікаційних технологій, соціальної політики і регіонального розвитку. Культурна і творчі індустрії підтримувалися через фонди, програми підтримки науково-дослідних проектів та співпрацю з внутрішніми й зовнішніми партнерами. У 1993-2013 рр. діяли такі освітні програми для школярів і молоді, як: «Еразмус Мундус», «Альфа», «Темпус», «EduLink», «Жан Моне», «Леонардо да Вінчі», «Молодь для Європи», «Молодь в дії» й інші, а також Євроклуби [15].

Глобалізаційні процеси та загострення міжнародної обстановки в 2013 р. вимагали нового підходу до розвитку сфери культури. Попередня програма й освітні проекти Європейського Союзу вичерпали себе як такі. З цих причин була прийнята нова програма творчої Європи для сектору культури та креативності – «Креативна Європа» (2014-2020 рр.), що складається з двох підпрограм: «Культура» і «Медіа» [16]. Це одна з найбільших програм Європейського Союзу культурно-гуманітарного спрямування, яка надає додаткові стимули і можливості, у тому числі фінансові, для розвитку загальнонаціонального сектора культури і креативних індустрій, заохочує тісне

співробітництво між культурними інституціями різних країн регіону. Програма має бюджет 1,46 млрд. євро (не слід плутати з програмою «Горизонт-2020», що передбачає розвиток виробничих галузей, упровадження наукових розробок).

Українські організації в сфері культури і креативності також отримали можливість взяти участь у заходах в рамках цієї програми з 1 січня 2016 року. Парламент ратифікував текст угоди, укладеної 19 листопада 2015 р. уповноваженими – від уряду України – В'ячеславом Кириленком, Віце-прем'єр-міністром України – міністром культури України та від імені Європейського Союзу – Тібором Наврачіч, Членом Європейської Комісії з питань освіти, культури, молоді та спорту [17]. Фінансовий внесок України до загального бюджету ЄС для участі в підпрограмі «Культура» та міжсекторальній складовій Програми й співпраці у навчальних заходах, торговельних подіях та ярмарках, у фестивалях та заходах з розширення цільової аудиторії підпрограми «Медіа» за перший рік складає 1 євро. У подальшому сума внеску буде щорічно переглядатися [18].

Підпрограма «Культура» передбачає розвиток творчих і креативних секторів та фінансову підтримку за чотирма схемами. З огляду на спеціалізацію нашого закладу (МФ КНУКіМ) ми потрапляємо під дві з них: першу й четверту. За першою схемою йдеться про фінансування широкого спектру організацій культурного профілю, надання можливості для співробітництва в проектах у сфері міжнаціональних культур, а також творчих проектах за двома категоріями: маломасштабні проекти в сфері співробітництва (мінімум 3 партнери із 3 країн, що мають право на участь у проекті) та крупномасштабні (6 країн). Четверта схема підтримки «Європейських платформ» використовується для спільного фінансування культурних і креативних організацій та діячів культури і мистецтва через загальноєвропейські програми [16].

Деяке відхилення від заявленої теми, з мого боку, обумовлювалося необхідністю панорамного висвітлення загальної стратегії культурної політики Євросоюзу та можливостей, які вона надає, для активізації наших дій, глибшого занурення в **Нову програму ЄС щодо культури і креативних індустрій у країнах Східного партнерства, яка отримала назву «Культура і Креативність» (2015-2018 рр.)** [19].

Ця програма стала новою важливою ініціативою Європейського Союзу (за подання Польщі). Показово, що вона спрямована на підтримку культурних і креативних індустрій, збільшення їх внеску в сталий гуманітарний та економічний розвиток шести пострадянських країн: Азербайджану, Білорусії, Вірменії, Грузії, Молдови й України. На тлі масштабного переосмислення, що таке культура і яким чином її варто позицінувати на всіх рівнях суспільства, програма має допомогти країнам регіону по-новому подивитися на роль культури в ХХІ ст., презентувати її як важливу складову налагодження міжкультурного діалогу, співробітництва та розвитку культурного потенціалу. Бюджет програми складає 4,2 мільйони євро [19]. Особливістю її є те, що гранти на проекти не виділяються. ЄС має достатньо інших інструментів для стимулювання творчої діяльності.

Реалізацією програми (з липня 2015 р.) займається новоутворений на тендерній основі консорціум під керівництвом Британської Ради у партнерстві з Фондом Сорос-Молдова, Національним центром культури в Польщі і Гете-Інститутом. До основної команди виконавців ввійшли 6 координаторів від країн-учасниць (всього 220 міжнародних та місцевих фахівців-експертів із країн регіону, які періодично змінюватимуться впродовж 3 років шляхом ротації) [20]. Координатором від України обрано Наталію Шостак [21].

Програма «Культура II» для країн СхП розроблялася з врахуванням ситуації в регіоні та уроків першої програми. Вона складається з 4-х компонентів: практичні дослідження, тренінги, інформаційні кампанії, міжкультурне співробітництво *за семи темами*, а не сферами культури (управління проектом циклом, культурне лідерство, дослідження в галузі культури, статистичні дослідження, адвокатування, фандрайзинг, розширення аудиторії, культурна журналістика та розвиток потенціалу у сфері комунікації).

Ключовий підхід організаторів до впровадження даної програми полягає в комплексному поєднанні місцевого й глобального, співпраці з різними рівнями суспільств: державними і місцевими органами влади, громадянським суспільством та комерційним сектором культури за принципом: «Ми з вами, а не для вас» [20]. Ефективна реалізація програми потребує нової стратегічної лінії поведінки. Виконавча команда пропонує країнам-учасницям відмовитися від традиційної формули «перемога-програш», натомість рекомендує дотримуватися гасла «перемога-перемога». В своїй діяльності команда керується п'ятьма принципами: 1) консультування у питанні розробки спільного бачення і стратегій виходячи з фактичних даних і національних особливостей; 2) залучення і розширення можливостей через цінності; 3) творчість, інновації і зміни; 4) толерантність, повага й примирення; 5) партнерство, обопільність у розділенні успіху [20].

Визначеними пріоритетами програми є формування загального плану дій; взаємовигідне партнерство; створення сприятливого клімату для культури; накопичення досвіду, навчання й спадкування; нарощування потенціалу креативних і культурних індустрій; просування культурних організацій Східного партнерства в європейській культурний простір; сприяння розширенню взаємодії між наукою і суспільством; допомога культурі у виході суспільств із кризи та подолання кризових явищ у культурі [22].

Програмою також передбачені різні види підтримки: проведення практичних досліджень та розвиток фактологічно обґрунтованої політики; сприяння реформам у сфері культурної політики; нарощування потенціалу культурного та креативного секторів; сприяння співпраці між громадськими та приватними гравцями, між урядом і громадою; надання інформації та можливостей для міжнародного співробітництва; підвищення обізнаності громади про роль культури; обмін знаннями та передовою практикою; розробка спільного бачення і стратегій; співробітництво «win-win»; створення сприятливого клімату для сфери культури; збір даних, навчання й інституціональна пам'ять; збільшення потенціалу культури і креативних

індустрій; залучення культури країн східного партнерства в європейське культурне середовище; використання культури в кризі [22].

З огляду на те, що багато присутніх на конференції є науковці, зазначу, що організатори програми зацікавлені в тому, щоб практичні дослідження стали базою для культурних стратегій, були зорієнтовані на результат і не втрачали актуальності відразу після завершення роботи. Важливо також підкреслити, що дослідження мають проводитися на основі «карти компетенцій», укладеної з нещодавно розробленими ЮНЕСКО індикаторами, які визнані кращими індикаторами сталого розвитку на даний момент [20].

Для реалізації програми заплановані різноманітні заходи: майстер-класи, тренінги, онлайн-курси, навчальні тури, партнерські ярмарки, розвиток лідерства у сфері культури, робочі групи, залучення місцевих та міжнародних експертів, практичні посібники, галузеві нагороди, налагодження контактів та обмін досвідом за допомогою веб-сайту, сторінки у Фейсбуці, новинні розсилки тощо [22].

Програма поширюється на такі культурні та креативні сектори, як архітектура, архіви, бібліотеки, музеї, художні ремесла, аудіовізуальне мистецтво (кіно, телебачення, відеоігри і мультимедійні продукти), матеріальна і нематеріальна культурна спадщина, дизайн, фестивалі, музика, література, перформативні мистецтва, видавнича справа, радіо та образотворчі мистецтва [1]. Насамперед ідеться про підвищення кваліфікації менеджерів, які працюють у цих сферах.

Звичайно розробники програми розуміють, що вона не є релевантною, не може зробити вагомий внесок у регіон, не стане швидким вирішенням усіх проблем і панацеєю навіть у пріоритетних сферах, однак упевнені, що інвестування в людей посприє значним змінам і розвитку, співпраці влади і громадянського суспільства. Найбільше, до чого вони прагнуть, так це віднайти спосіб, як трансформувати індивідуальну енергію у цілеспрямовану дію, здатну створити нові правила та покращити життя людей. Як зазначає менеджер Програми Генерального Директорату Європейської Комісії з питань сусідства та переговорів щодо розширення ЄС Ренаті Уцшмід: «Програма допоможе у формуванні сучасного розуміння та діалогу щодо ролі культури серед державних органів влади і ключових гравців в регіоні, а також позитивного впливу, котрий здійснюють креативні індустрії на збільшення робочих місць, розвиток малого і середнього бізнесу, роль місцевого самоврядування та участь громадян у суспільному житті» [19].

Україна стала бенефіціарієм Програми СхП «Культура II» з вересня 2015 р. Ця програма повністю відповідає національній концепції розвитку культури «Культура 2015-2025» [23]. Залучення України до неї відкриває перед українською спільнотою широкі можливості. Передусім ідеться про підвищення кваліфікації, підготовку національних кадрів, які здатні передавати знання іншим, у тому числі зарубіжним партнерам. Не випадково 2016 рік оголошено роком англійської мови в Україні. Відповідний указ підписав президент України Петро Порошенко [24]. Рішення про оголошення 2016 –

роком англійської мови було ухвалене з метою сприяння її вивченню для розширення доступу українців до світових можливостей, забезпечення інтеграції України до європейського простору та підтримки програми Go Global, яка визначає вивчення англійської мови одним із пріоритетів стратегії розвитку.

У цьому році в рамках програми будуть реалізовуватися такі заходи як: активне співробітництво з асоційованими партнерами програми культури; вдосконалення навиків 49 фахівців з усіх регіонів країни, які висловили бажання поглибити свої знання з менеджменту і маркетингу в культурній сфері, фандрейзингу та взяти участь у спеціальній програмі навчання. Списки осіб, які пройшли конкурс, уже оприлюднені. Участь у цій програмі допоможе їм вирости професійно, відкрити власні кампанії, стати фахівцями, які розуміють сучасні тренди і слідкують за тим, що відбувається в світі.

Школярі, студенти, працівники університетів, випускники та державні службовці матимуть змогу навчатися в навчальних закладах європейських країн, взяти участь в дещо оновлених та інтегрованих освітніх програмах «Еразмус+» та «Дії Марії Складовської Кюрі» [15], «eTwinning Plus» (для вчителів) [25] й інших. З бюджету ЄС зараз фінансується молодіжна співпраця з країнами-членами Європейської політики сусідства (низка проектів мобільності для молоді та молодих працівників). Цікавими є короткострокові проекти щодо участі в літніх програмах стажувань і тренінгах, а також тендерах і грантах [26]. Представництво ЄС в Україні також реалізує ряд комунікаційних та інформаційних ініціатив, які мають на меті підвищити обізнаність щодо Європейського Союзу та відносин ЄС-Україна серед широкої громадськості, через Євроклуби та інші організації, посприяти встановленню зв'язків з європейськими молодіжними громадськими організаціями, підтримці євроінтеграційних прагнень української спільноти.

Успішна реалізація нової програми СхП щодо культури і креативних індустрій створить підґрунтя для повноцінної інтеграції України у європейський культурний простір; розвитку якісної системи освіти, впровадження у формальну освіту нових методів і технік навчання, запозичених з неформальної освіти; розширення можливостей неформальної освіти: розробку фахівцями високого гатунку короткотермінових авторських курсів, які б сприяли появі нових спеціальностей і допомагали людям, що певний час не працювали або прагнуть змін, набути нової кваліфікації [27].

Поza сумніву, програма допоможе людям, які працюють в сфері культури краще реалізовувати творчі здібності, просувати креативні проекти на європейський простір, а державі по-новому подивитися на роль культури й гідно оцінити національне надбання. Щоб не втратити своє майбутнє Україна потребує саме такого підходу. Тут не можна не погодитися з міркуваннями керівника Програми ЄС і Східного партнерства «Культура і креативність» Тіма Вільямса, які зводяться до того, що «Україна має прокинутися... У Вас є багато навиків. Ви створили країну наповнену креативними навиками і талантами в різних сферах. ... В Україні активно розвивається промисловий дизайн, музика,

фестивалі і креативні хаби. Це нові напрямки креативної індустрії. Україна повинна зосередитися на цьому. ...Креативність – це ключовий елемент в національній економічній моделі» [3]. Наголошуючи на людському капіталі Української держави, як вагомому чиннику інвестиційної привабливості, він звертає увагу на достатньо сприятливі низькі ціни та цікаві міста з потенціалом розвитку культури. Для прикладу, схвально відгукується про місто Івано-Франківськ, яке отримало фінансування на розвиток від кількох проектів ЄС за достатньо багато арт-ініціатив, які активно розвиваються. Як відомо, з цієї ж причини в березні 2016 р. місто стало майданчиком першого тренінгу для західних областей від експертів програми Східного партнерства «Культура і креативність», працівників бюро «Креативної Європи» інших країн та незалежних консультантів з креативних індустрій [28]. У цьому контексті, цілком слушною видається порада Тіма Вільямса: «Думати про Україну не тільки на національному рівні, але й регіональному» [3]. .

Не менш цінною є його ж думка про те, що Україні слід звернути увагу на свою унікальну історію, зокрема археологію: «У Вас є величезне археологічне багатство, яке ви майже не використовуєте, наприклад, скіфське золото, артефакти трипільської культури. Про них ніхто не знає в Європі, але їх цінність еквівалентна цінності гробниці Тутанхамона. Якщо говорити про туризм, то Україна ближче і безпечніше, ніж Єгипет» [3].

До важливих складових, які підвищують статус нашої країни в світі, Тім Вільямс також відносить те, що вона знаходиться на перетині багатьох історичних перехресть. Він коментує цю особливість так: «Тут є багато національностей, поглядів, ідей. Це неймовірне різноманіття слід підкреслювати. ...Українська нація – це нація різних людей, багатоголосся завдяки якому можна дотягнутися до всього світу».

Назагал досвідчений культурний експерт та консультант у галузі креативної економіки, дійшов важливого висновку: «Не варто недооцінювати роль України. Це найбільша країна в східноєвропейському регіоні і в зв'язку з кризою вона найбільш відкрита для нових напрямків, що розвиваються. Україна також одна з самих вільних в художній сфері країн, у неї гарні зв'язки та інфраструктура. Це дає можливість думати про Україну як про центр усього східноєвропейського регіону» [3].

Таким чином, цілком очевидно, що нова програма Європейського Союзу щодо культури та креативних індустрій у країнах Східного партнерства є надзвичайно корисною. Вона не тільки допомагає шести країнам регіону кардинально змінити ставлення до культури, але й висвітлює перспективний шлях розвитку України. У цьому зв'язку, наш навчальний заклад також може долучитися до цієї програми, можливо стати її контактним пунктом і посприяти не лише розвитку культури та творчості в державі, але й зміцненню партнерських відносин з європейською спільнотою.

На жаль, у межах заданого обсягу доповіді неможливо ширше висвітлити всі заходи Євросоюзу щодо культури. Для цього слід уважно переглянути інформацію на офіційних сайтах ЄС та його організацій, представництв певних

програм, а також соціальних мережах «Facebook», «Twitter», групах у мережі «Linked In» та інших сайтах.

Список використаних джерел:

1. Нуржинська, А. Стартує нова Програма ЄС для культури та креативних індустрій у країнах Східного партнерства // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://prostir.museum/ua/post/35387> – Назва з екрана.
2. Что обсуждали на Совете Европы по культуре (2015 г.) // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.culturepartnership.eu/article/chto-obsujdali-na-sovete-evropi-po-kuljture> – Назва з екрана.
3. Давос-2016: о чем говорили культурные лидеры // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.culturepartnership.eu/article/weforum-2016> – Назва з екрана.
4. «Война – время, когда культура играет главную роль». Тим Уильямс о культурном потенциале Украины // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://platfor.ma/magazine/text-sq/culture-matters/tim-williams/> – Назва з екрана.
5. Стань послом культуры – распространяй информацию о том, почему культура имеет значение // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.culturepartnership.eu/page/culture-matters> – Назва з екрана.
6. Європейський Союз проводить набір культурних лідерів // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.i-pro.kiev.ua/content/evropeiskii-soyuz-provodit-nabir-kulturnikh-lideriv> – Назва з екрана.
7. Малик, Я. Й. Україна у міжнародних відносинах ХХ століття. – Львів: Вид-во «Світ», 2004. – 468 с. / Я. Й. Малик // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://library.if.ua/book/10/1025.html> – Назва з екрана.
8. Беляева, Е. Е. Культурная интеграция как основная стратегия культурной политики Европейского союза: дисс... канд. культурологии: спец. 24.00.01 «Культура. Наука. Просвещение» / Е. Е. Беляева. – М., 2011. – 158 с. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dissercat.com/content/kulturnaya-integratsiya-kak-osnovnaya-strategiya-kulturnoi-politiki-evropeiskogo-soyuza> – Назва з екрана.
9. Договор о Европейском Союзе (Маастрихт, 7 февраля 1992 года // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eulaw.ru/treaties/teu> – Назва з екрана.
10. Международная культурная политика Германии и Великобритании на рубеже тысячелетия // Панорама культурной жизни зарубежных стран. Информ. сб. – Вып. 10. – М.: Изд. РГБ, 2000. – С. 9-12.
11. Культура в Европейському Союзі // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki> – Назва з екрана.
12. Юринець, Ю. Л. Актуальні питання гарантування культурних прав громадян у контексті імплементації Угоди про асоціацію з ЄС / Ю. Л. Юринець // Юридичний вісник. – № 3 (32). – 2014. – С. 79-84.

13. Европейский Союз: Программа культуры – 2000 // Панорама культурной жизни зарубежных стран. Информ. сб. – Вып. 10. – М.: Изд. РГБ, 2000. – С. 7-9.

14. Программа «Культура 2007-2013» // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rus-eu-culture.ru/591/592/> – Назва з екрана.

15. Програми ЄС для молоді [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://eeas.europa.eu/delegations/ukraine/projects/youth/erasmus_plus_msca_uk.htm – Назва з екрана.

16. Креативная Европа // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.culturepartnership.eu/publishing/creative-europe> – Назва з екрана.

17. Угода між Урядом України та Європейською Комісією про участь України у програмі «Креативна Європа»: програма Європейського Союзу для сектору культури та креативності, і про співробітництво між Україною та Європейським Союзом у підпрограмі «Медіа» програми «Креативна Європа» // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://prostir.museum/ua/post/35387> – Назва з екрана.

18. Верховна Рада України ухвалила Закон «Про ратифікацію Угоди про участь України у програмі «Креативна Європа» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dailyviv.com/news/kultura/ukrayinu-vzaly-v-kulturnu-ievropu-zadyn-ievro-27943> – Назва з екрана.

19. Нова Програма Європейського Союзу для культури та креативних індустрій у країнах Східного партнерства розпочинає свою діяльність // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://prostir.museum/ua/post/35387> – Назва з екрана.

20. Скоро начнет свою работу новая Программа Европейского Союза и региона Восточного партнерства по культуре 2015-2018 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.tric.info/topic.php?tid=8049> – Назва з екрана.

21. Шостак, Н. «Культура создает значения и смыслы» // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.culturepartnership.eu/article/natalia-shostak> – Назва з екрана.

22. Програма ЄС та Східного партнерства «Культура і креативність» // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.culturepartnership.eu/ua/page/about> – Назва з екрана.

23. Культура-2025. Платформа для змін // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://culture2025.org.ua/> – Назва з екрана.

24. [Новини освіти в Україні](#). 2016 рік оголошено роком англійської мови в Україні // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://osvita.ua/news/48541/> – Назва з екрана.

25. Європейська освітня програма eTwinning Plus запрошує до участі українських вчителів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://pr.meta.ua/read/49534> – Назва з екрана.

26. Apply Now: Резиденции, гранты и другие актуальные возможности в сфере культуры // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.culturepartnership.eu/article/apply-now> – Назва з екрана.

27. Платонова, А. Неформальна освіта в культурі: довгострокові внески з високими відсотками / Українська правда. – 29.03.2016 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://life.pravda.com.ua/culture/2016/03/29/209983/> – Назва з екрана.

28. Тренінг з культури «Креативна Європа» стартує в Івано-Франківську [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://kurs.if.ua/news/trening_z_kultury_kreatyvna_yevropa_startuie_v_ivanofrankivsku_35379.html – Назва з екрана.